

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת צו - פרה תשפ"ד (24)

מחשבה פוסלת

זאת תורת העֶלָה (ו, ב)

מנחה והקטרת קרבנות, ובה מובן לשון הגמ' חולין דמ"ד ב' והא כתיב (יחזקאל ד') ואומר אהה ה' אלקים וגו' ולא בא בפי בשר פגול, שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם וכו' הני מילי מילתא דתליא בסברא ועי"ש ברש"י, ובש"ע יו"ד סוף סי' קטז בהג"ה, ובש"ך שם סק"ח אבל אם יש לו קבלה שהיא מותרת מותר, ומעודי תמהתי מאי שנא דקרי יחזקאל להאי בשר בשר פיגול, וכעת בהקדם דברי חז"ל הנ"ל נראה דהרי קי"ל דבשעת הד' עבודות המחשבה נתפסת בהקרבו, ומחשבה פוסלת את הקרבן וזהו פיגול, וכמו"כ מילתא דתליא בסברא והי' צריך החכם להכריע ועלו בדעתו גם סברות ומחשבות להטריף אעפ"י שהכריע שבהמה זו מותרת אבל מחשבות של החכם בעסק התורה שהוא כעין עבודה מחשבות הצד להטריף נתפסו בבשר, ולכן קרא יחזקאל לבשר זה בשר פיגול.

במד"ר פ' צו, אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות כו' רב הונא אמר חורי (מלאכי א') כי מזמרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש [לשמי ומנחה טהורה], וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקטרה בבבל, אלא איזו זו משנה, אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן ע"כ.

ובגמ' מנחות דק"י ע"א בכל מקום מוקטר מוגש לשמי, בכל מקום ס"ד, אר"ש בר נחמני אר"י אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי וכו', (תהלים קלד) שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, מאי בלילות, א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה עכ"ל הגמ'.

והנה דימו חז"ל עסק התורה לעצם העבודה בבית המקדש ובהקרבת

זאת התורה אדם כי ימות באוהל (מוסר לפרשת פרה)

מפרשת פרה אדומה למדו חז"ל (שבת דפ"ג א') את ענין יגיעת התורה: "אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יט) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'. והוא דברי התנא בפ' קנין תורה: 'כך היא דרכה של תורה - פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל'.

וכבר הבאתי כמה פעמים מה ששמעתי על זה מדודנו מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שתמה מדוע לימדה התורה את חובת היגיעה דוקא בפרשת פרה. וביאר שהיינו משום שבפרשה זו כתוב 'חוקה', ומכך לומדים חז"ל ש'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה', ואמר מרן הגרא"ז שהלשון 'חוקה' אמורה על כל הכתוב בפרשה, וגם על חובת היגיעה הנלמדת מכאן, משום שהחיוב להתייגע אינו נובע מנימוק שכלי של הקושי לדעת את התורה, אלא הוא חוק הטבוע בעצם התורה שאי אפשר להיות תלמיד חכם מבלי להתייגע. אף אם יהיה האדם בעל כשרון עצום לא יוכל להגיע ל'מצאתי' מבלי שיקדום לכך ה'יגיעתי', כי כך הוא ה'חוק' של לימוד תורה - "אם יאמר לך אדם יגעתיו ולא מצאתי אל תאמין, לא יגעתיו ומצאתי אל תאמין, יגעתיו ומצאתי תאמין" (מגילה ו' ב').

התורה מתקיימת רק אצל מי שממית עצמו על התורה, הלומד תורה צריך להיות שקוע אך ורק בעסק התורה ללא נגיעות וללא עיסוק בדברים אחרים כלל. אל לו לאדם לחשוב שהוא בעל כשרון גדול ויכול באותה עת גם להשתלם בענינים אחרים ביחד עם לימוד התורה, כי לא יתכן הדבר.

יקרי, אתם לא הכרתם את ר' איסר זלמן, דעו לכם, שר' איסר זלמן היה מגדולי העילויים שלמדו בישיבת וואלוז'ין, ועליו אמר רבי חיים בריסקער זצ"ל שכשזוניא מירער פותח את פיו להקשות, נפתחים לו (לר' חיים) פתחי מוחו. והוא עצמו - למרות כשרונותיו הנדירים, העיד על כך שאין אפשרות כלל וכלל לזכות לתורה אם יש קצת תערובת של ענין בדברים אחרים.

אמנם בשכל אנושי קשה להבין מדוע הדבר כך, מדוע לא יוכל אדם כשרוני במיוחד ללמוד עוד דבר ביחד עם לימוד התורה, אך זו היא גזירה שגזר נותן התורה, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. לכן נכתב ד"ז בפרשת פרה אדומה המתחלת בפס' 'זאת חוקת התורה', ופרש"י 'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה'. לשון זה של רש"י נוגע לכל האמור בפרשה זו, שהכל הוא חוק וגזירה ואין רשות להרהר אחריו. כך הוא גם לגבי החוק של צורת לימוד התורה, שאין התורה מתקיימת אלא אצל מי שממית עצמו עליה ביגיעה ודבקות, ומשים ימים ולילות אך ורק על לימוד התורה.

ארבעה צריכים להודות

וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן (תהלים קז) 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם ויזבחו זבחי

אם על תודה יקריבנו (ז, י"ב)

אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות

תודה, אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינו נאכלין אלא ליום ולילה (רש"י). ויש לדקדק למה פירש רש"י כן, שהרי באמת גם ארבעה אלו שצריכים להודות אינם מביאים קרבן אם לא נדרו ביחוד לחייב עצמם בזה, ובע"כ שהפס' מדבר כשחייב עצמו להביא קרבן תודה, וא"כ א"צ כלל לומר

שהוא מודה על נס שנעשה לו, כיון שגם ב"ז יכול כל אדם לידור להביא קרבן תודה. ונראה מדבריו, שהנודר שלמים על א' מנסים אלו, חל עליהם שם שלמי תודה אפי' אם לא אמר ל' תודה בפירוש, ועי' זבחים ז' א' ורש"י שם.

פתחת למוסרי - לך אזבח זבח תודה

כדי שהאדם יוכל לקיים 'לך אזבח זבח תודה' עכת"ד בביאור. והוסיף רבינו שליט"א, הנה ארבעה אלו שצריכים להודות, היו כבר במצב שהיו קשורים במוסרה, ובשעת צרתם נדרו שיביאו תודה כשייעשה להם נס (עי' בפ"י רגמ"ה מנחות דע"ט ב' תודת חובה כגון שהיה מפרש בים ונסתכן ונדר אם ינצל שיביא תודה), וכן מצינו ביונה הנביא כמעט ההגה נדר להביא קרבן תודה כמ"ש ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה וגו', ועל אלו ביחוד שייך לשון הפס' 'פתחת למוסרי - לך אזבח זבח תודה', הם כבר היו ממש קשורים במוסרה, וכל ההצלה שלהם היתה לשם הקרבן תודה שהם מביאים כעת. וגם מקובל בידינו מר"י החסיד על כל צרה שלא תבא שיקבל האדם ע"ע לומר נשמת כל חי בעשרה לכשינצל, והוא בדוק ומנוסה שהקב"ה יפתח מוסרותיו כדי שיוכל להודות לו ולברך את שמו.

בספר 'בית המדרש' בהקדמה לגליוני הרמב"ם של מרן רבינו האבי עזרי זיע"א, הביא רבינו שליט"א את ביאורו של המהר"י"ט על לשון הפס' בהלל 'אנה ה' כי אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי, לך אזבח זבח תודה' (תהלים קמז). שלמעשה היינו צריכים להיות מוכרחים לעשות את רצון הקב"ה, שהרי אנחנו 'עבדך בן אמתך'. וכמו שלבמה יש מוסרה שבה מחזיקים ומושכים אותה, ומכריחים אותה ללכת לאן שרוצים, כך לאדם מטבעו היתה צריכה להיות מוסרה שמונעת ממנו לכפור בקב"ה ובמצוותיו. אך 'פתחת למוסרי' הקב"ה פתח את המוסרות כדי שיוכל האדם לכפור בו ח"ו, ורק מכח זה שייך המשך הפסוק: 'לך אזבח זבח תודה'. כי כמו שהמודה בממוץ שאינו יכול לכפור בו אינו נחשב 'מודה' כמבואר בחו"מ סי' פ"ז לענין מודה במקצת, כי רק אם יכול לכפור נחשבת הודאתו להודאה, כך גם האדם יכול להחשב 'מודה' לקב"ה רק לאחר שיש לו היכי תמצי לכפור בו, ולכן הקב"ה פתח את המוסרות

רבינו מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי זיע"א

מתוך משיא הספרו של רבינו מרן שליט"א אחר מיטתו ככלות השבעה

-- במלאות שנתיים ימים להסתלקותו -- ט"ז אדר ב' תשפ"ב --

שמעתי עובדא ממרן הגאון רבי חיים זצ"ל, שסיפר בנו הגאון רבי שלמה שליט"א כשזקנו מרן הקהלת יעקב צוק"ל נסתלק, יסד מרן הגאון רבי חיים זצ"ל שיעור בירושלמי כל שבת, וגמרו סדר זרעים והתחילו מסכת שבת, ונגמרה שנת האבל באמצע המסכת, אבל המשיכה עד שגמר המסכת אז הפסיק השיעור, ושאל אותו בנו שליט"א למה הוא מפסיק השיעור, הרי אנשים רוצים לדעת ירושלמי ונהנים בשיעור, וענה לו מרן הגאון זצ"ל חבל לי על הזמן שצריך להכין, ושאלו כמה זמן לוקח לך להכין השיעור, ענה לו זה לוקח לי חמש דקות, ואמר הבן שליט"א זה השגות שאין לנו שייכות בכלל, על חמש דקות, והבין הבן שליט"א שהזמן של חמש דקות ההכנה זהו הביטול תורה. וכשישמעתי את זה לא הבנתי, הרי הוא עסק בגמילות חסדים לצורך בני אדם, האיך יתכן שמשום שלקח לו ההכנה חמש דקות הפסיק את השיעור. הרי הוא הקדיש בחייו זמן מרובה לצדקה וחסד בשביל כלל ישראל.

ונראה לי שיש כאן ענין אחר, בהקדם דברי הגמ' במסכת עירובין (סה ע"א) אמר אביי אי אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי. ופירש"י אפילו ציווי עבודה קלה, היתה מבטלת אותי. לא תנאי - לא הייתי שונה כמו ששנית.

וא"כ מרן הגאון רבי חיים זצ"ל שהיה שונה בלי הפסק מאז קומו בבוקר, חיוב ההכנה למי שמלמד לרבים [שנלמד מהפסוק "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה"] היתה מפריעה לו בלימודו, עד אחרי שגמר ההכנה, ובאמת אין חילוק אם ההכנה היתה אורכת לו חמשה רגעים או ארבעה רגעים, יש כאן ביטול תורה בלימודו עד אחרי ההכנה, כמו שאמר אביי החיוב גרם לי שלא שניתי כמקודם, בלי החיוב, כי חיובו גרם שלא ילמוד כמו שהיה שונה בלי זה. מורי ורבותי, כמה היה מדקדק בביטול תורה נורא נוראות.

ויש להגדיר אותו כמו שכתב רבינו המשך חכמה בהפטרות פרשת כי תשא, שאליהו הנביא אמר לעם שנאסף אליו בהר הכרמל, "אני נותרתי נביא לה' לבדי", ושואל המשך חכמה דבאמת נשאר נביא ה', עוד מאה, מה שהחביא עובדיה במערות. רק ביאורו על דרך דאמר בקידושין (נ"ג ע"א) במקדש אשה במעשר שני אין קידושו קידושין דכתיב קודש הוא לה' ולא לקדש בו אשה, ושואלת הגמרא הרי בתרומה כתיב תרומת ה', והכהן יכול לקדש אשה בה. ומשני דלא כתיב לה', עובדיה אמר ואחביא מנביאי ה', אבל אליהו אמר נביא לה', שהוא מיוחד לנביא לשם ה' ולא לשום דבר רק שהוא כולו בכל כוחותיו ועניניו נביא לה', עכ"ל.

וזה ראינו אצל הגאון הצדיק רבי חיים זצ"ל שביטול תורה זה, יכול להגיד רק מי שהוא דבוק בתורה בכל כוחותיו ועניניו. בבחינת לה'. ושום דבר חוץ מהתורה לא ענין אותו.